

Lise Öğrencileri Arasında Patolojik İnternet Kullanımının Yaygınlığı: Kocaeli Örneği

Prevalence of Pathological Internet Use Among High School Students: Kocaeli Sample

Mehmet Şahin¹, Uğur Çakır², Emine Demirbaş Çakır³, Aslıhan Özlem Polat⁴

¹İzmit İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ar-ge Birimi, ²Uz.Dr., Derince Eğitim ve Araştırma Hastanesi, ³Dr., Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Anabilim Dalı, ⁴Doç.Dr., Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, İzmit

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada Kocaeli bölgesindeki lise öğrencileri arasında patolojik internet kullanımının yaygınlığının belirlenmesi ve patolojik internet kullanım ölçeğinin (PIKÖ) Türkçe formunun doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Tarama modelinde tasarlanan bu çalışmanın örneklem grubunu basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen farklı liselerden 857 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında sosyodemografik veri formu ve patolojik internet kullanım ölçeği kullanılmıştır. **Bulgular:** Çalışmada bulgular temel olarak 4 aşamada toplanmıştır. Birinci aşamada gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi sonucunda patolojik internet kullanım ölçeğinin Türkçe formunun güvenilirlik için iç tutarlılık katsayısı (α 0.89) olarak tespit edilmiştir. İkinci aşamada patolojik internet kullanımı puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir ($p < 0.001$). Üçüncü aşamada örneklem grubundaki 9 (%1.1) öğrenci patolojik internet kullanıcısı olarak tespit edilmiştir. Son aşamada ise erkek cinsiyetin, internet ortamında kendisini özgür hissetmenin, kimlik gizlemenin ve internet kullanımından sonra pişmanlık hissetmenin patolojik internet kullanımına yakınlıkla daha ilişkili olduğu saptanmıştır. **Sonuç:** Bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular, patolojik internet kullanımının önlenmesi ve tedavisi üzerine çalışan eğitimci, akademisyen, klinisyen ve araştırmacılara yol gösterici olabilir. Aynı zamanda bu tür bulgular, patolojik internet kullanımı ve zararları konusunda öğrencileri, öğretmenleri ve velileri bilgilendirme çalışmalarında kullanılabilir.

Anahtar Sözcükler: İnternet, yaygınlık, kullanım.

SUMMARY

Objectives: The aim of this study is to investigate the prevalence of pathological Internet use of high school students in Kocaeli and to test Turkish form of pathological Internet use scale (PIUS) with confirmatory factor analysis (CFA). **Method:** The study was designed in survey study model and 857 students from different high schools constituted the sample group of the study which was determined by simple random sampling of probability sampling method. A sociodemographic form and pathological Internet use scale were used in order to collect data. **Results:** Results of the study were basically obtained in 4 phases. In the first phase, coefficient of internal consistency for reliability of Turkish form of PIUS was determined as (α 0.89). In the second phase, a non-normal distribution in the scores of PIUS was determined ($p < 0.001$). In the third phase 9 (%1.1) high school students in the sample group were determined to be pathological Internet user. In the last phase male gender, feeling free, hiding identity during online and feeling regret after Internet use was determined to be associated with pathological Internet use. **Conclusion:** The findings of this study can guide academicians, educators, clinicians and researchers who study on preventing pathological Internet use. In addition these findings can be used in informing students, teachers and parents.

Key Words: Internet, students, prevalence.

(*Klinik Psikiyatri* 2013;16:148-156)

GİRİŞ

Teknoloji kullanımı karşılaştığımız problemlerin doğasını gündən güne değiştirmektedir (Young 2007). Bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler neticesinde internet üzerinden yürütölen işlemler ve ilişkilerin sayısında önemli bir artış görölmeye başlanmıştır. Bu artış, internetin topluma ve kullanıcılara faydası ve zararına dair pek çok tartışmayı da beraberinde getirmiştir.

Bugün dünyada milyonlarca insan interneti; bilgiye ulaşmak, arkadaşları ile iletişim kurmak, çalışmak, oyun oynamak gibi pek çok sebepten ötürü kullanmaktadır. Hatta gün geçtikçe internet hayatımızın vazgeçilmezlerinden biri olmaya doğru gitmektedir (Davis ve ark. 2002). İnternetin bilgiye erişim ve iletişim alanlarında özgürlük ve hız sağlaması, popölaritesinin artmasında önemli bir etken olarak değerlendirilebilir.

Dünya genelinde tahmin edilen internet kullanıcısı sayısı 2011 yılında yaklaşık olarak toplam dünya nüfusunun %32.7'si olan 2.267 milyarı geçmiştir (World Stats). Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TurkStat) edinilen verilere göre Türkiye'de 16-74 yaş arası bireylerin %45'i internet kullanmakta ve bu oran önceki yıllara göre gittikçe artmaktadır.

Birçok kişi internetten herhangi bir olumsuz sonuç olmaksızın faydalanabilmektedir (Tsai ve Lin 2001). Bununla birlikte, bazıları içinse bu kullanım aşırı ve kontrol etmekte zorlanılan bir hal almakta ve bireyin hayatında sorunlara yol açabilmektedir (Young 2007). İnternet kullanımı üzerine yapılan çalışmalarda (Young 1996a, Young 1996b, Young 2009, Griffiths 2000a, Griffiths 2000b, Gönöl 2002, DiConsiglio 2008), internetin aşırı kullanılmasının çeşitli zihinsel, sosyolojik, bedensel ve akademik problemlere sebep olabileceği belirtilmiştir. Bu sebeple, internet bağımlılığı gelecekte üzerinde durulması mecburi olacak bir psikiyatrik tanı kategorisi olma yolunda ilerlemektedir.

İnternetin problemlili kullanımını konusunda; patolojik internet kullanımı (Young 1996b), aşırı internet kullanımı (Griffiths 2000b), problemlili internet kullanımı (Beard ve Wolf 2001) gibi pek çok tanım ve terim kullanılabilir. Bu durum terimsel bir karmaşıklığa sebep olabilmektedir. İnternet bağımlılığı kavramının ne DSM-IV-TR'nin

(APA 2000) ne de ICD-10'un (WHO 1992) içerisinde yer alması bu karmaşıyı artırmaktadır. Bu araştırmada, patolojik internet kullanımı (PİK) terimi tercih edilmiştir. Tam olarak kabul edilen standart bir tanımı olmamasına rağmen (Byun ve ark. 2009) genel olarak patolojik internet kullanımı bireyin kendi internet kullanımını kontrol edememesini; okulda başarısızlık, üretkenlikte düşüklük gibi olumsuz sonuçları; belirgin stres veya fonksiyonel bozuklukları içeren sorunlu internet kullanımı olarak tanımlanabilir (Griffiths 2000b, Young 1996b, Young 1998, Young 2007).

Günümüzde lise öğrencileri, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de, interneti ödev, araştırma, oyun gibi birçok farklı sebeple kullanmaktadır. Fakat internetin günlük yaşam üzerindeki faydaları bilinmekteyken, bağımlılık gibi zararlarının yaygınlığına ilişkin bilgilerimiz sınırlıdır. Bu çalışmanın ana amacı Kocaeli bölgesindeki lise öğrencileri arasında patolojik internet kullanım yaygınlığının belirlenmesidir. Bu ana amaca ek olarak, Young (1998) tarafından geliştirilen ve Bayraktar (2001) tarafından Türkçeye uyarlanan Patolojik İnternet Kullanım Ölçeği'nin (PİKÖ) Türkçe formunun ilk defa doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmesi de planlanmıştır. Ayrıca patolojik internet kullanımının çeşitli değişkenlerle ilişkisinin sınılanması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Desen

Bu araştırma, lise öğrencileri arasında internet bağımlılığı yaygınlığının belirlenmesi ve bununla ilişkili olabilecek internet kullanım özelliklerinin sınılanması amacıyla planlanmış tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma evrenini Kocaeli ilinde 2010-2011 yılları arasında kamuya bağlı 67 genel ve 63 meslek lisesine devam eden 96057 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışma için lise öğrenci grubunun seçilme nedeni patolojik internet kullanımının öğrencilerin sosyal hayatlarında ve eğitimlerinde bir tehlike olarak düşünölmüsidir. Örneklemin seçiminde basit tesadüfi örnekleme yöntemi

Tablo 1. Örneklem grubunun demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Seçenekler	1	2	3	4	5	6	Toplam
Cinsiyet	Kız	Erkek					-
n	467	390					857
%	54.5	45.5					100
Yaş	14	15	16	17	18	19	-
n	44	146	156	360	136	15	-
%	5.1	17	18.2	42	15.9	1.8	100
Lise	Düz L.	Meslek L.	Anadolu L.				-
n	219	320	318				857
%	25.6	37.3	37.1				100

(McMillan ve Schumacher 2006) kullanılmıştır. Örneklem grubunun evreni temsil gücünü hesaplamada güven aralığı 0.01; hata payı ise 0.05 olarak kabul edilmiştir. Yapılan işlem sonucunda %1 güven aralığı ve %5 hata payı dikkate alındığında bu çalışmanın 96057 birimlik olan evrenini temsil edecek olan asgari örneklem sayısı 659 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu sonuca göre 857 birimden oluşan örneklemin, çalışma evrenini temsil gücünün yeterli olduğu söylenebilir. Örneklem grubunun demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilmiş 19 sorudan oluşan ve katılımcıların sosyodemografik özelliklerini ve haftalık internet kullanım sürelerini, internete erişim yerlerini ve de internet kullanım özelliklerini (internet ortamında özgür hissetme, internet ortamında kimlik gizleme, internet kullanımı sonrası pişmanlık hissetme) belirleyen bir form kullanılmıştır.

Patolojik İnternet Kullanım Ölçeği (PİKÖ): Young (1998) tarafından internet bağımlılığının belirlenmesi amacıyla DSM-IV-TR'deki patolojik kumar tanı ölçütlerinden yararlanılarak geliştirilen likert tipi (6'lı skala; 0 = Hiçbir zaman ve 5 = Daima) bir öz-bildirim ölçeğidir. Ölçek, katılımcıların internet kullanımlarının günlük yaşamlarına, sosyal hayat-

larına, üretkenliklerine, uyku düzenlerine ve duygularına olan etkilerini kapsamaktadır (Widyanto ve Griffiths 2006). Ölçeğin Türk kültürüne uyarlanmasında, puanlandırma cetveli "0-49 puan: belirti göstermeyen grup", "50-79 puan: kısıtlı belirti gösteren grup" ve "80-100 puan: patolojik internet kullanıcısı grup" olarak belirlenmiştir (Bayraktar 2001). İlköğretim ve lise öğrencileri üzerinde yapılan önceki çalışmalar (Bayraktar 2001, Bayraktar ve Gün 2007) PİKÖ'nün iyi bir geçerlik ve güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (α 0.91; Spearman-Brown 0.87). Ölçeğin iç tutarlılık hesaplamaları bu araştırmanın örnekleminde (n=857) elde edilen veriler doğrultusunda da yapılmış ve bulunan değer α 0.89 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç ölçeğin orijinalinden elde edilen değerlerle tutarlılık göstermektedir.

İnternet bağımlılığı alanının en önde gelen konularından biri de internet bağımlılığını belirlemek amacıyla kullanılan ölçeklerin geçerliğidir (Widyanto ve ark. 2011). PİKÖ ilk olarak Bayraktar (2001) tarafından Türkçeye uyarlanmış, fakat uyarlama çalışması sırasında herhangi bir faktör analizi gerçekleştirilmemiştir. Daha sonra ise Balta ve Horzum (2008) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlanma çalışması gerçekleştirilmiş ve ölçekten 1 madde çıkartılarak kalan 19 madde 3 boyut altında toplanmıştır. Bazı çalışmalarda (Khazaal ve ark. 2008, Widyanto ve ark. 2011, Widyanto ve McMurrin 2004). PİKÖ'nün psikometrik olarak değerlendirilmesinin gerekliliği

Tablo 2. DFA'ne ilişkin uyum parametreleri

Uyum Parametresi	Katsayı
χ^2	769.82
CFI	.88
GFI	.92
RMSEA	.068
df	155
χ^2/df	4.9

belirtmiştir. Bu nedenle biz de kendi araştırmamızda, Widyanto ve McMurrin (2004) tarafından yapılan çalışma sonucunda ortaya konan 6 faktörlü modeli esas alarak, PİKÖ'nün psikometrik özelliklerinin değerlendirmesine yönelik doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yaptık.

İşlem

Çalışma 2010-2011 yılları arasında Kocaeli ilindeki kamuya bağlı liselerde gerçekleştirilmiştir. Sosyodemografik form ve PİKÖ'yü içeren anket araştırmacılar tarafından, öğrencilere dağıtılmıştır. Katılımcı öğrenciler anketi, anonim bir şekilde, gönüllülük ilkesine bağlı kalarak kendileri doldurmuşlardır. Çalışma Kocaeli il milli eğitim müdürlüğünün izni dahilinde gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması, saklanması ve katılımcıların bilgilendirilmesi aşamalarının tümünde etik ilkelere bağlı kalmıştır.

Veri seti üzerinden öncelikli olarak PİKÖ'nün doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Daha sonra ise PİKÖ puanları üzerinden belirti durumları için yüzde ve frekans belirlenmiş, ana değişken olan PİKÖ puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi, ve bu doğrultuda cinsiyet, lise türü ve internet kullanımı sırasındaki duygu ve davranışlara ilişkin değişkenler içinse Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada bulgular temel olarak dört aşamada değerlendirilmiştir:

Tablo 3. DFA'ne ilişkin uyum parametreleri

Belirti durumu	n	%
Belirti Göstermeyen Grup	790	92.2
Kısıtlı Belirti Gösteren Grup	58	6.8
Patolojik İnternet Kullanımı Olan Grup	9	1.1
Toplam	857	100

1. Aşama: PİKÖ Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), PİKÖ'nün psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi amacıyla Widyanto ve McMurrin (2004) tarafından yapılan çalışma sonucunda ortaya konan 6 faktörlü model esas alınarak yapılmıştır. DFA sonucunda elde edilen $\chi^2(n = 857) = 769.82$, $p < .001$, CFI = .88, GFI = .92, RMSEA = .068 (%90 güven aralığı: .063, .073), $df = 155$, $\chi^2/df = 4.9$ değerlerinin bu çalışma için kabul edilen uyum değerleri olan $\chi^2/df < 5$ (Schumacker ve Lomax 2004); CFI $\geq .90$ (Hu ve Bentler 1999); GFI $\geq .90$ (Kline 2011); RMSEA < 0.07 (Steiger 2007) değerleriyle uyum göstermesi nedeniyle, ölçeğin Türkçe formunun uygun geçerlik uyumu sağladığı kabul edilebilir. Uyum parametreleri Tablo 2'de sunulmuştur.

2. Aşama: Dağılımın Normalliği

Verilerin analizine geçilmeden önce örneklem grubunun PİKÖ puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğine bakılması amacıyla gerçekleştirilen Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda PİKÖ puanlarının normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir ($p < 0.001$). Bunun üzerine non-parametrik testlerin uygulanmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

3. Aşama: Patolojik İnternet Kullanımı Yaygınlığı

PİKÖ'nün uygulanması sonucunda, örneklem grubundan 790 (%92.2; $\bar{x}=21.12$, $SS=11.45$) öğrenci belirti göstermemiş, 58 (%6.8; $\bar{x}=57.36$; $SS=6.8$) öğrenci kısıtlı belirti göstermiş, 9 (%1.1; $\bar{x}=83.11$; $SS=3.7$) öğrenci patolojik internet kullanıcısı olarak belirlenmiştir. Belirti durumları için yüzde ve frekans değerleri Tablo 3'te gösterilmektedir.

4. Aşama: Patolojik İnternet Kullanımı ve İlişkili Faktörler

Tablo 4. PİKÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre değişip değişmediğini belirlemek üzere yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları

Değişken	n	\bar{x} sıra	Σ sıra	U	Z	p
Cinsiyet						
Kız	467	385.08	179834.5	70556.5	-5.685	.000
Erkek	390	481.59	187818.5			

Cinsiyet

PİKÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann-Whitney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < .001$). Bu sonuca ek olarak, 467 kız öğrenciden 436'sı (%93.4) belirti göstermez iken 28'i (%6) sınırlı belirti göstermiş ve 3 (%0.6) kız öğrenci ise patolojik internet kullanıcısı olarak belirlenmiştir. 390 erkek öğrenciden ise 354'ü (%90.8) belirti göstermez iken 30'u (%7.7) sınırlı belirti göstermiş ve 6 (%1.5) erkek öğrenci ise patolojik internet kullanıcısı olarak belirlenmiştir. Cinsiyet değişkenine ait Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur.

Lise Türü

Düz, Anadolu ve meslek lisesi gruplarının belirti durumları grup içi yüzdelik değerlerle karşılaştırıldığında meslek lisesi grubunun, kısıtlı belirti gösterme (%7.8) ve patolojik internet kullanımında (%1.3) düz lise (%6.1; %0.9) ve Anadolu lisesi (%6; %0.2) değerlerine göre yüksek değerlere sahip olduğu görülmektedir. Belirti durumuna göre düz, Anadolu ve meslek lisesi gruplarının yüzde ve frekans değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

İnternet Ortamında Özgürlük Hissi, Pişmanlık Hissi, Kimlik Gizleme

Bireylerin internet kullanım özelliklerine (internet ortamında özgür hissetme, internet kullanımından sonra pişmanlık hissi ve internet ortamındaki etkinliklerde kimlik gizleme) göre PİKÖ puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann-Whitney U testi sonucunda sırasıyla istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < .001$; $p < .001$; $p < .005$).

Değişkenlere ait Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

TARTIŞMA

Patolojik İnternet Kullanımı

Çalışmamızda lise öğrencileri arasındaki patolojik internet kullanımı oranı %1.1 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç dünyanın farklı bölgelerinde gerçekleştirilen bazı çalışmalarla (Tsitsika ve ark. 2009, Bakken ve ark. 2009) paralellik göstermesine rağmen; bazı çalışmalarla (Chak ve Leung 2004, Ghassemzadah ve ark. 2008, Demetrovics ve ark. 2008, Pallanti ve ark. 2006) ise farklılık göstermektedir. Bu farklılık ülkelerin gelişmişlik ve sosyokültürel düzeyleri arasındaki farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir. Dünyanın farklı yerlerinde, aynı ülkede yapılan çalışmalarda (Hardie ve Tee 2007, Dowling ve Quirk 2008, Scherer 1997, Morahan-Martin ve Schumacher 2000) bile zamana, bölgeye ve sosyokültürel yapıya göre farklı sonuçlar bulunabilmektedir. Ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalara (Bayraktar 2001, Bölükbaş 2003, Aslanbay 2006) bakıldığında ise patolojik internet kullanım oranının %1.1 ile %6 arasında değerler aldığı görülmektedir. Bizim çalışmamızdaki oranın ülke geneline göre alt sınırdan olması katılımın gönüllülük bazında sağlanmasıyla ilişkili olabilir. İnternet kullanımı açısından problemi olan kişilerin katılım konusunda isteksiz davranmış olmaları muhtemeldir. Ülkemizde patolojik internet kullanımının diğer ülkelere göre daha düşük oranda olması, koruyucu ebeveynlik ve toplumsal yapıdan kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca yakın sosyal ilişkiler kurma ve toplumsal içişlik gibi özelliklerimizin de yalnızlığın ve bireyselleşmenin daha baskın olduğu batı toplumlarına göre koruyucu rol oynadığı düşünülebilir.

Tablo 5. Lise türüne göre belirti durumu için yüzde ve frekans değerleri

Belirti Durumu	Düz Lise		Anadolu Lisesi		Meslek Lisesi	
	n	%	n	%	n	%
Belirti Göstermeyen Grup	202	92.2	297	93.4	291	90.9
Kısıtlı Belirti Gösteren Grup	14	6.4	19	6	25	7.8
Patolojik İnternet Kullanımı Olan Grup	3	.4	2	0.2	4	1.3
Toplam	219	100	318	100	320	100

Tablo 6. PİKÖ puanlarının özgür hissetme, pişmanlık duyma ve kimlik gizleme değişkenlerine göre değişip değişmediğini belirlemek üzere yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları

Değişken	n	\bar{x} sıra	Σ sıra	U	Z	p
<i>Özgür Hissetme</i>						
Evet	628	451.52	283557.5	57760.5	-4.41	.000
Hayır	229	367.23	84095.5			
<i>Pişmanlık Hissetme</i>						
Evet	368	460.95	169629	78219	-3.279	.001
Hayır	489	404.96	198024			
<i>Kimlik Gizleme</i>						
Evet	429	473.07	202948.5	72898.5	-5.22	.000
Hayır	428	384.82	164704.5			

Patolojik internet kullanımı ve cinsiyet

Patolojik internet kullanımı ve cinsiyet ilişkisine bakıldığında yazında genel olarak erkeklerin internet bağımlılığı ölçütlerini daha çok karşıladıkları ve internette daha çok süre geçirdikleri yönünde veriler mevcuttur (Çakır-Balta ve Horzum 2008, Di-Nicola 2004, Everhard 2000, Morahan-Martin ve Schumacher 2000, Scherer 1997). Bizim çalışmamızda da yazınla uyumlu olarak erkekler arasında patolojik internet kullanımı daha fazla saptanmıştır. Bununla birlikte yazında cinsiyetler arasında fark saptanmamış çalışmalar da bulunmaktadır (Hall ve Parsons 2001, Leung 2004). Erkeklerin kadınlara kıyasla sosyal ifade becerilerinin daha az olması, kültürel olarak kız çocuklarının daha baskı altında yetişmeleri, uzun süre bilgisayar başında zaman geçirmelerine izin verilmemesi, ailelerin erkek çocuklar üzerinde daha az kontrol sağla-

maları, erkeklerin yakın ilişkiler kurmada zorlanmaları, internet ortamında yüz yüze olan iletişimden daha rahat şekilde kendilerini ifade etmeleri cinsiyetler arasındaki oran farklarının olası nedenleri olabilirler.

Patolojik İnternet Kullanımı ve Özgürlük Hissi, Kimlik Gizleme, Pişmanlık Hissi

Çalışmamızda internet ortamında kendisini özgür hisseden, internet ortamındaki etkinliklerde (sohbet, oyun gibi) kimlik gizleyen veya bu etkinliklere gerçek kimlikten farklı bir kimlik (nickname) ile katılan, internet kullanımından sonra internette geçirilen süre için veya başka bir sebepten dolayı pişmanlık hisseden bireylerin daha yüksek PİKÖ puanlarına sahip olduğu görülmüştür. Kişiler arası ilişkilerde zorlanma, kendi kimliğinden memnun

olmama, farklı bir kimlik ile kazanç elde etme gibi faktörler kişinin kimlik gizleme gereksinimi duyması ve sonrasında pişmanlık hissetmesi ile ilişkili olabilir.

Patolojik İnternet Kullanımı ve Lise Türü

Koreli öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada düz liseye giden öğrencilerin meslek lisesine devam eden öğrencilere göre daha fazla patolojik internet kullanımı gösterdiği bulunmuştur (Yang ve Tung 2007). Ülkemizdeki çalışmalara bakıldığında, Eskişehir ilinde liseye devam eden ergenler üzerinde Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği-Ergen (PİKÖ-E) kullanılarak yapılmış bir çalışmada Endüstri meslek lisesi öğrencisi olmak patolojik internet kullanımı açısından risk faktörü olarak bulunmuştur (Ceyhan 2011). Aynı çalışmada düz liseye devam etmek veya Anadolu Lisesi öğrencisi olmak patolojik internet kullanımı açısından riskli bulunmamıştır. Yine ülkemizde Isparta bölgesinde Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği-Ergen (PİKÖ-E) kullanılarak yapılmış bir çalışmada patolojik internet kullanımı ile lise türü arasında ilişki bulunmamıştır (Lema ve Koç 2012). Çin'de 9405 öğrenci üzerinde yürütülmüş bir çalışmada alt sınıf düz lise öğrencilerinin üst sınıf düz lise ve meslek lisesi öğrencilerine göre anlamlı derecede daha fazla patolojik internet kullanımı gösterdiği bulunmuştur (Ko ve ark. 2009). Bizim çalışmamızda da meslek lisesi öğrencileri arasında patolojik internet kullanım yaygınlığı diğer lise türlerine devam eden öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durum mevcut eğitim sisteminden dolayı meslek lisesi öğrencilerinin üniversite sınav kaygısını daha az yaşamaları ve buna bağlı daha az aile baskısı his-

setmeleriyle (dershaneye gitme, özel ders alma, akranlar arası rekabet vb.) ilişkili olabilir. Lise türlerinin patolojik internet kullanımı ile ilişkisine bakan çalışmalar farklı sonuçlar bulmuştur, bu farklılık kullanılan ölçek ve yaşanan toplumun özelliklerinden kaynaklanıyor olabilir. Bu farklı sonuçları dikkate alan yeni çalışmalar bu durumu daha iyi anlamamıza katkı sağlayacaktır

SONUÇ

Bu çalışmada Kocaeli bölgesindeki lise öğrencileri arasında patolojik internet kullanım yaygınlığının belirlenmesi ve patolojik internet kullanım ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Toplam 709 katılımcının 9'unda patolojik internet kullanımı tespit edilmiştir. Erkek cinsiyete sahip, internet ortamında kendini özgür hissedilen, internet kullanımından sonra pişmanlık duyan bireylerin daha yüksek PİKÖ puanlarına sahip olduğu bulunmuştur. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi PİKÖ'nün geçerliliğinin olduğunu ve orijinal ölçeğin Türk kültürüne uyumlu olduğunu göstermiştir. Bu bulgular, patolojik internet kullanımının önlenmesi ve tedavisi üzerine çalışan eğitimci, akademisyen, klinisyen ve araştırmacılara yol gösterici olabilir. Aynı zamanda bu tür bulgular, patolojik internet kullanımı ve zararları konusunda öğrencileri, öğretmenleri ve velileri bilgilendirme çalışmalarında kullanılabilir. Bu alanda daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu gözlenmektedir.

Yazışma adresi: Dr.Uğur Çakır, Derince Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İzmit, ugur_cakir@yahoo.com

KAYNAKLAR

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) (2000) Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması Elkitabı (DSM-IV-TR) (Çev Ed: E Köroğlu), Hekimler Yayın Birliği, Ankara.

Aslanbay M (2006) A Compulsive Consumption: Internet Use Addiction Tendency The Case of Turkish High School Students. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Balta Ç, Horzum MB (2008) İnternet Bağımlılığı Testi. Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 7: 87-102.

Bakken IJ, Wenzel HG, Gøtestam KG ve ark. (2009) Internet Addiction among Norwegian Adults: A Stratified Probability Sample Study. Scand J Rehab Med, 50:121-127.

Bayraktar F (2001) İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayraktar F, Gün Z (2007) Incidence and correlates of internet usage among adolescents in North Cyprus. Cyberpsychol Behav, 10:191-197.

Beard K, Wolf E (2001) Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. Cyberpsychol Behav, 4:377-383.

Bölükbaş K (2003) İnternet Kafeler ve İnternet Bağımlılığı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Diyarbakır Örneği.

- Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Byun S, Ruffini C, Mills JE ve ark. (2009) Internet addiction: Metasynthesis of 1996-2006 quantitative research. *Cyberpsychol Behav*, 12:203-207.
- Ceyhan AA (2011) Ergenlerin problemli internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18:85-94.
- Chak K, Leung L (2004) Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use. *Cyberpsychol Behav*, 7:559-570.
- Çakır Balta Ö, Horzum MB (2008) Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41:185-203.
- Davis RA, Flett GL, Besser A (2002) Validation of a new scale for measuring problematic Internet use: implications for pre-employment screening. *Cyberpsychol Behav*, 5:331-345.
- Demetrovics Z, Szeredi B, Rózsa S (2008) The three-factor model of internet addiction: The development of the problematic internet use questionnaire. *Behav Res Methods*, 40:563-574.
- DiConsiglio J (2008) Game Over: For Most People, Online Gaming is Just a Hobby. For Others It is a Dangerous -Even Deadly- Addiction. *Scholastic Choices*, 1: 6-9.
- DiNicola MD (2004) Pathological internet use among college students: The prevalence of pathological Internet use and its correlates. Unpublished doctoral dissertation, Ohio University.
- Dowling NA, Quirk KL (2008) Screening for internet dependence: Do the proposed diagnostic criteria differentiate normal from dependent internet use? *Cyberpsychol Behav*, 12:21-27.
- Everhard RA (2000) Characteristics of pathological Internet users: An examination of on-line gamers. Unpublished doctorate's thesis, The Department of Psychology, Spalding University.
- Ghassemzadeh L, Shahraray M, Moradi A (2008) Prevalence of internet addiction and comparison of internet addicts and non-addicts in Iranian high schools. *Cyberpsychol Behav*, 11:731-733.
- Gönül AS (2002) Patolojik internet kullanımı (İnternet bağımlılığı/kötüye kullanımı). *Yeni Symposium*, 40:105-110.
- Griffiths MD (2000a) Does Internet and computer addiction exist? Some case study evidence. *Cyberpsychol Behav*, 3:211-218.
- Griffiths MD (2000b) Excessive internet use: Implications for sexual behavior. *Cyberpsychol Behav*, 3:537-552.
- Hall AS (2001) Internet addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *J Ment Health Counseling*, 23:312-327.
- Hardie E, Tee YM (2007) Excessive internet use: The role of personality, loneliness and social support networks in internet addiction. *Australian Journal of Emerging Technologies and Society*, 5:34-47.
- Hu LT, Bentler PM (1999) Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6:1-55.
- Khazaal Y, Billieux J, Thorens G ve ark. (2008) French Validation of the internet addiction test. *Cyberpsychol Behav*, 11:703-706.
- Kline RB (2011) Principle and practice of structural equation modeling, 3. Baskı, New York, NY: Guilford.
- Ko CH1, Yen JY, Liu SC ve ark. (2009) The associations between aggressive behaviors and internet addiction and online activities in adolescents. *J Adolesc Health*, 44:598-605.
- Leung L (2004) Net-generation attributes and seductive properties of the Internet as predictors of online activities and Internet addiction. *Cyberpsychol Behav*, 7:333-348.
- McMillan JH, Schumacher S (2006) Research in education: Evidence based inquiry. Boston: Brown and Company.
- Morahan-Martin J, Schumacher P (2000) Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behaviour*, 16:13-29.
- Pallanti S, Bernardi S, Quercioli L (2006) The Shorter PROMIS Questionnaire and the internet addiction scale in the assessment of multiple addictions in a high-school population: Prevalence and related disability. *CNS Spectrums*, 11:956-964.
- Scherer K (1997) College life online: Healthy and unhealthy internet use. *J Coll Stud Dev*, 38:655-665.
- Schumacker RE, Lomax RG (2004) A beginner's guide to structural equation modeling, 2. Baskı, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Steiger JH (2007) Understanding the limitations of global fit assessment in structural equation modeling. *Pers Individ Dif*, 42:893-898.
- Yang SC, Tung CJ (2007) Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Comput Human Behav*, 23:79-96.
- Turkish Statistical Institute (TurkStat). www.turkstat.gov.tr/Start.do.
- Tsai CC, Lin SS (2001) Analysis of attitudes toward computer networks and. Internet addiction of Taiwanese adolescents. *Cyberpsychol Behav*, 4:373-376.
- Tsitsika A, Critselis E, Kormas G ve ark. (2009) Internet use and misuse: A multivariate regression analysis of the predictive factors of internet use among greek adolescents. *Eur J Pediatr*, 168:655-665.
- WHO (1992) The ICD-10 Classification of Mental and Behavioral Disorders. Clinical Descriptions and Diagnostic Guidelines. Geneva.
- Widyanto L, McMurrin M (2004) The psychometric properties of the internet addiction test. *Cyberpsychol Behav*, 7:443-450.
- Widyanto L, Griffiths M (2006) Internet addiction: A critical review. *Int J Ment Health Addict*, 4:31-51.
- Widyanto L1, Griffiths MD, Brunsten V (2011) A psychometric comparison of the internet addiction test, the internet-related problem scale, and self-diagnosis. *Cyberpsychol Behav*, 14:141-149.
- World Internet Usage Statistics News and Population Stats. www.internetworldstats.com/stats.htm.

Young KS (1996a) Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology Behav*, 1:237-244.

Young KS (1996b) Psychology of computer use: XL addictive use of the internet: A case that breaks the stereotype. *Psychol Rep*, 79:899-902.

Young KS (1998) *Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction and a winning strategy for recovery*. New York-USA: John Wiley&Sons Inc.

Young KS (2007) Cognitive behavior therapy with internet addicts: Treatment outcomes with internet addicts. *Cyberpsychol Behav*, 10:671-679.

Young KS (2009) Understanding online gaming addiction and treatment issues for adolescents. *Am J Fam Ther*, 37:355- 372.